

БЪЛГАРСКИ ВЕСТНИК

бр. 4, година VIII, 30 април 2002 г. Будапеща, Унгария

ХРИСТОС ВОСКРЕСЕ! ВО ИСТИНУ ВОСКРЕСЕ!

Ти, християнино благочестив, който истински почиташ Бога и Го обичаш искрено, наслади се на това хубаво и светло тържество на преславното Христово Възкресение, в което Господ тъй дивно показва Своята благодат към човешкия род, Своята премъдрост в изкупването му от вечната погибел и Своята сила над враговете на нашето спасение!

Ти, благоразумний рабе, който не скри в земята и не прахоса само за земни удоволствия дадените ти от Бога таланти – време, сили и способности, а мъдро употреби с любов и служение Господне, влез сега с неземна радост в радостта на своя Господ и бъди съучастник в духовната радост заслужено, която Той е приготвил за верните си последователи, изкупени на Голгота с кръвта на Спасителя!

Ти, който усърдно си се трудил в пост над делото на своето спасение, сега ще получиш своя **динарий**, благодатните плодове от Възкресението Христово – наградата, която Бог е обещал на добрите сеячи на Божията нива (Мат. 10:10; 20:1-8).

Ти, който си в Църквата Христова от **първия час** и следваш Божията воля неотклонно щом Господ те призова в Своята градина – вярвай! – Справедлива ще е твоята заплата!

И ти, който си дошъл след **третия час** към Божието дело – и ти празнувай, ако коленопреклонно си поискал прошка за пропуснатото време и си благодарил на Бога за снизхождението Му към тебе!

И ти, който си се осъзнал след **шестия час** и си откликнал на Божия зов, когато вече е изтляла знойната ти младост – вярвай! – защото не си лишен от благата, с които възкръсналият Господ обдарява всеки поискал да ги вкуси!

И за тебе, който си пропуснал и **девия час**, а животът ти догаря със заника на вечерта; когато закъснял и уморен за своята душа

подслон във вярата смирен потърсиш! Пристъпи без всякакво съмнение и боязливост, защото Възкресението Христово ще ти донесе невидимата Божия благодат, спасителна за всеки християнин (Тит 2:11).

А ти, който идваш в **единадесетия час**, спасение потърсил в старостта нерада, покаял се за стореното с думи и дела – не се страхувай, че си закъснял! Ела, Господарят на празника е великодушен и щедър! Приема и последния като първия – единия награждава по справедливост, другия

В БРОЯ ЧЕТЕТЕ:

Пред Възкресение Христово и Гергьовден

Паметна плоча на Стефан Дунгов

Вести от самоуправленията

Интервю с Пенка Чангова

Отзиви

Разпространение на иконата

Уважаеми Читателю!

На 27 април т.г. в столичния театър "Уйпеш" се състоя премиерата на новия мюзикъл на Ищван Драмати и Габор Харшани "Царска история". Дотук нищо необикновено, унгарската столица живее богат и разнообразен културен живот и премиерните представления не са рядкост. Забележителното в случая за нас е това, че за сюжета на мюзикъла авторите са използвали моменти от живота на цар Симеон II и едва ли има българин в Унгария който да не се е срещал с него. Навярно в много от Вас, уважаеми Читателю, ще се породи въпроса, защо това представление, което не изисква кой знае каква сценична техника, не се състоя в Българския културен дом в Будапеща, дал място на толкова много културни прояви. И то главно поради това, че там би било най-естественото място, защото, така да кажа, е с българска тематика и прототипа на сюжета е жив и здрав и познат почти на всички нас. Затова, когато разговарях с режисьора и мислехме къде ще бъде най-подходящо да се играе мюзикъла, нормално беше да го насоча към Българския културен дом. Режисьорът на представлението е провел три срещи-разговори с хора от ръководството на Културния дом и Дружеството, но до споразумение не се е стигнало. Отговорът на молбата му е бил приблизително следния: "Културният дом не е място за представяне на такъв мюзикъл; тук няма нужда от култура". Не цитирам дословно, тъй като не съм участвал в срещите, само предавам казаното ми от режисьора. С други думи, културен дом и култура са несъвместими понятия, да използвам един израз на Алеко Константинов, "осъдени на вечна раздяла"?! Само за Ваше сведение, уважаеми Читателю, ще се осмеля да Ви припомня, че през периода 1991-2000 г. на сцената на този културен дом, където по разбиранията на някои няма нужда от културни или музикални прояви, е пяла Валя Балканска, Янка Рупкина, хорът "Мистерия на българските гласове", рок-групата "Щурците" певците Георги Минчев, Мими Иванова, свирил е цигуларят Владимир Владигеров, с български пиеси и новогодишни програми неколкратно е гостувал Великотърновският театър, да не изреждам още имената на такива видни дейци на българската култура като писателите Николай Хайтов, Генчо Стоев, Стефан Чирпанлиев, поетите Петър Алипиев, Ниньо Николов, актьорът Ицко Финци и други. Минимално искам само да отбележа, че на тази сцена, по наша покана, е свирила и Унгарската филхармония, световноизвестният пианист Золтан Кочиш, саксофонистът Сент Мартин и др. Дали има или няма нужда от култура в един културен дом, естествено е, че решават неговите всякогашни ръководители. Това е тяхно право, задължение и отговорност. Бих искал само да попитам, уважаеми Читателю, дали според Вас, там няма нужда само от култура?

Димитър Цуцуманов

милва по снизхождение; добрите дела приема с радост и благото намерение целува с любов.

И тъй, отрудени и обременени, първи и последни – всички влезте в радостта на своя Господар и приемоте награда от милосърдния Владика! Богати и бедни, ликувайте едни с други като деца на единия небесен Отец! Почетете настоящия ден на всемирно тържество! Постили и непостили, възвеселете се сега, когато небе и земя се радват и празнуват всички твари!

Възкресната трапеза е богата: насищайте се от нея всички! За блудните синове небесният Отец е заклал угоен телец: никой да не си отиде гладен. Всички се насладете на тоя пир на вярата; всички се възползвайте от богатството на благостта!

Никой да не плаче за греховете си, понеже от гроба на Спасителя възсия прощение за всички грешници! Никой да не се бои от смъртта, понеже смъртта на Спасителя ни освободи от нея, освен когато сами ѝ се предаваме чрез греховете си!

Столетия преди раждането на Спасителя, мъдрият Исайя, пророкувайки това, възкликна: "Адът се огорчи, когато Те посрещна в преподобията си." Защото останата безсилен! Защото Жизнедавецът срина престола му! Лиши го от власт над човешката душа!

Адът взе слезлия Син Божи в плът, а с нея прие Бога; взе материя, а намери в нея небето, което го плени и обезсили чрез Своята премъдрост!

"Де ти е, смърте, жилото? Де ти е, аде, победата?" (1 Кор.15:55). Де е грехът, с който ти, смърте, уязвяваше хората?

Възкръсна Христос и се радват ангелите, гледайки дивното тържество на Сина Божий и спасението на човека! Възкръсна Христос и ни един мъртвец не ще остави в гробовете! Както Той пръв възкръсна като Глава, така ще възкръснат и всички негови членове, които вярват в него и носят в себе си Неговия животворен Дух (1 Кор.15:21; Рим.8:1).

С тържеството на възкресния ден да се просветим и като се приветстваме един друг, да наречем братя и тези, които ни ненавиждат и така да възкликнем: "Христос възкръсна от мъртвите, със смърт смъртта победи и на тези, които са в гробовете, живот подари."

Нему, възкръсналия, слава и владичество през всички векове! Амин!

отец Стефан Мамаков

Нов председател на Държавната агенция за българите в чужбина

Със заповед на министър-председателя на Република България, за нов председател на Държавната агенция за българите в чужбина е назначен Антон Пиралков, финансист, 30-годишен.

Пред Великден

Според народния ритуал Възкресение Христово или Великден се празнува три дни и се предхожда от една седмица, наречена Велика или Страстна (от страст – страдание), в която всеки ден е изпълнен от определени действия.

От понеделник домакините започват да събират яйцата, които ще се боядисват. В сряда жените не работят домашна работа – не предат, не тъкат, не шият. В четвъртък, а някъде още във вторник, се боядисват яйцата. В този случай, в четвъртък, още преди изгрев слънце, домакините поставят две червени яйца в сито, за да ги види слънцето, щом изгрее. С тях се бае на децата против страх и уроки. Първото боядисано яйце е винаги червено и взето от ползите сутринта. С него стопанката потърква бузите на деца, моми, булки, наричайки ги да са здрави, бели и червени като яйцата. След това го поставя пред домашната икона, а на следващата година по неговата вътрешност се гадае за бъдещето на дома и на стопаните. В ня-

кои райони това яйце се заравя на Гергьовден в нивата, за да предпазва посевите от градушка. С коприва и риган, ябълкови кори и орехова шума жените оцветяват останалите яйца, които трябва да са достатъчно на брой, за да има от тях до Спасовден – 40 дни след Великден. След това, с лековити треви и малко тесто всяка жена захваща нов, млад квас за дома. От него не се дава в заем, за да не се загуби богатството и благополучието на къщата. На следващия ден – петък – се приготвят специалните обредни хлябове, предназначени за семейната трапеза, кръстника и лазарската кумица. Наричат се великденски кравай, плетеница, яйченик. В изплетените от тесто и украсени краваи се поставя яйце и така хлябът се изпича. На този ден момите и по-големите деца украсяват боядисаните в основните тонове яйца. В събота преди Великден жените отнасят на гробищата и раздават за своите мъртви от хляба и яйцата.

След неделната служба на Великден свещта от църквата се отнася в

дома. На трапезата се отговява с малко яйце и обреден хляб. Чуването с яйцата е за здраве през годината. На посещение у кумовете се носят боядисани яйца и великденски кравай. Домакините също поднасят кравай на гостите си.

Лазарувалите моми посещават своята кумица, целуват ѝ ръка, поднасят яйца и специално приготвен кумичен кравай. Кумицата ги кани на трапеза, а след това ги завежда до люлки, на които се люлеят за здраве и предпазване от тежки болести, самодиви и похищение от змейове.

На втория ден на Великден, наричан в Габровско и Казанлъшко “разметан понеделник”, моми и ергени се събират на някоя поляна извън селото, застават в две групи една срещу друга и търкалят червени яйца помежду си, за да има плодородие и да не пада градушка. През трите празнични Великденски дни се играе селското хоро.

Из “Православен календар”,
В.Търново, 1993 г.

Св. вмчк. Георги Победоносец – Гергьовден

Гергьовден е най-големият пролетен празник в цялата българска етническа територия. Посветен е на мъченика-войн Св. Георги. Според канонизираното от църквата житие на светеца, Св. Георги се ражда в Кападокия (област в Мала Азия). Син е на богати родители-християни и самият той е страстен привърженик на новата вяра. Още съвсем млад поема военното поприще и прави завидна кариера – издига се до висш военачалник в римската войска на император Диоклетиян (284–305), непримирим противник и гонител на християните. Воден от амбицията да изкорени християнството, императорът издава през 303–304 г. четири едикта (разпореждания), с което се започва безмилостно преследване на християните и унищожаване на техните църкви. Като узнал за това, младият и красив Георги, който станал и наследник на голямо богатство, започнал да се готви за смърт. Раздал

на бедните своето богатство и наредил робите от земите му в Палестина да бъдат освободени. Диоклетиян свикал в Никомидия управителите на източните римски провинции за обсъждане изпълнението на издадените едикти. Без страх и с дълбока вяра в Христа Георги заявил пред императора и съветниците смело своята християнска вяра. Това изненадало всички и най-вече императора, който заповядал да го подложат на ужасни мъчения. Поставили го на колело, с набити на него гвоздеи, хвърлили го в яма с негасена вар, но Георги по чудо изтърпявал всички мъчения. Накрая разяреният Диоклетиян го обезглавил.

След официалното признаване на християнството Георги се превърнал в образец на “идеалния войн-християнин” и светец покровител на войската.

Народните поверия и легенди приписват на Св. Георги и ролята на по-

бедител на змея, когото пробол с копието си. Този момент е застъпен и в неговата иконография, наречен по този повод Победоносец.

В народните представи Св. Георги е предвестник на лятото и покровител на войската, на стадата и на овчарите.

ВЕСТИ ОТ САМОУПРАВЛЕНИЯТА

Пейч

Дейността на българското самоуправление в града за 2001 година е богата на събития и прояви. Самоуправлението ни организира честване на големите български празници: Трифон Зарезан, проведено на 1 февруари, на което се събраха над петдесет души, Освобождението на България 3 март бе отбелязано с тържество. По случай Деня на славянската писменост и българската култура в Младежкия дом в центъра на града се състоя една от най-ярките прояви на самоуправлението. Поздравителни слова поднесоха кметът на град Пейч д-р Ласло Толер и кметът на град Сливен Асен Гагаузов. След това пред тържественото събрание те подписаха споразумение за сътрудничество между двата партньорски града, в подготовката на което голяма роля изигра и нашето самоуправление. В празничния концерт взеха участие флейтистката Елка Краваева, пианистката Мария Елена Средева от България и фолклорния състав "Танац". На честването присъстваха представители на местното кметство, на малцинствата в града и региона, членове на Българското републиканско самоуправление и Столичното българско самоуправление, местни българи и жители на Пейч.

На 21 май в Пейч се състоя изнесено заседание на Българското републиканско самоуправление.

Българското самоуправление работи не само за укрепване на българския дух и запазване на българските традиции сред местните българи, но и участва активно в културния живот на града. В тясно сътрудничество с кметството,

другите малцинства и културните и обществени организации, нашето самоуправление се представи в Дните на град Пейч, състояли се на 18-21 септември. Съвместно с гръцкото самоуправление се проведе Българо-гръцки ден, в който с успех се представиха фолклорен танцов състав от България, поканен специално за мероприятиято и гръцкият ансамбъл "Илиос" от Будапеща. През годината не бяха забравени и най-малките: на 5 декември те с трепет посрещнаха Миклаш, който им донесе пълни торбички с лакомства.

Трябва да споменем и тържествените богослужения, които отец Стефан Мамаков и митрополит Симеон извършват в нашия параклис "Св.Иван Рилски", укрепвайки вярата на нашите сънародници.

Представители на българското самоуправление в Пейч редовно участват в проявите на Българското републиканско самоуправление в Будапеща и в мероприятията, организирани от българските самоуправления в Дебрецен, Мишколц, Халастелек, както и от Дружеството на българите в Унгария и Посолството на Р България.

Йордан Бонев

Халастелек

На 23 март Българското самоуправление организира в културния дом в Халастелек традиционното честване на Трифоновден, празника на българските градинари. На същата дата е и Тодоровден, така че именниците заедно отпразнуваха своя празник. Повече от 130 наши сънародници и унгарски приятели се веселиха до късно през нощта, български народни танци изпълни съставът "Ро-

сица", а имаше и богата томбола. Голямата награда от 25 хиляди форинта (вечеря в ресторант "Царевец"), осигури Димитър Танев, председател на Дружеството на българите в Унгария. Гости на вечерта бяха председателят на Българското републиканско самоуправление Димитър Цуцуманов, отец Стефан Мамаков, а също така и кметът на Халастелек Антал Щофан.

От името на Самоуправлението, председателят Никола Кушев изказва благодарност на всички, участници в подготовката и провеждането на тържеството. Той благодари и за поздравителната телеграма на Столичното българско самоуправление и на председателя му Владимир Енчев.

Будапеща, XVIII район

Вестникът на Унгарското кметство в района "Варошкеп" от м. март т.г. представя българите от района и дейността на Българското самоуправление там. Статията е илюстрирана с две снимки.

Сигетсентмиклош

Българското самоуправление на свое заседание реши да подпомогне културната дейност за на Дружеството на българите в Унгария 2002 г. с 300 хиляди форинта и на Българското младежко дружество – с 200 хиляди форинта.

Будапеща, XI район

На 14 април, пред наши сънародници, събрали се в ритуалната зала на площад "Св. Гелерт", в рамките на поредицата "Бележити българи", Илия Маринов изнесе лекция за живота и държавническата дейност на българския цар Фердинанд и неговото време.

СРЕЩА В БЪЛГАРСКОТО РЕПУБЛИКАНСКО САМОУПРАВЛЕНИЕ С ПЕНКА ЧАНГОВА

По повод 85 годишнината на Пенка Чангова, видна общественичка и културна деятелка на българската общност в Унгария и ревностен изследовател на нейното минало, на 17 април т.г. членовете на Българското републиканско самоуправление се срещнаха с юбилярката, поздравиха я най-сърдечно с букет свежи пролетни цветя и й пожелаха здраве, сили, дълъг живот и по-нататъшна успешна изследователска работа в проучване историята и заселването на българската общност в Унгария. Пенка Чангова подари на всеки по една книжка от скоро издадения неин фотоалбум "Под слънцето на Унгария" и се разписа в книгата за почетни гости на Самоуправлението.

“...Моята родина е много дълга, защото Дунав минава през нея...”

На 23 април нашата сънародничка Менхарт Ицванне Пенка Чангова, или както много от нас я знаят леля Пенка, навърши 85 години. По повод нейната годишнина редакцията на "Български вестник" изказва най-сърдечни благопожелания за здраве, радост и много успехи в нейната родолюбива дейност, посветена на българската общност в Унгария

Бихте ли разказали за Вашето семейство, за родното Ви място?

Родена съм в Свищов, в семейство на акцизен инспектор. Бяхме четирима деца. Началното си образование завърших там, по късно семейството ми се премести в София, не заради работата, а защото в Свищов закриха гимназията. А ние четирима деца, нали трябваше да се изучим.

В Свищов имаше един стар търговски квартал, животът на старите търговци е бил много интересен. Аз продължително се занимавам с тяхната история, интересна е, прочела съм много литература, нали и аз съм парче икономист. За търговците в европейски мащаб, за тези, които са имали възможност да шарят нагоре-надолу „да правят това, което са искали“. За българските заселници трябва да кажа, че с течение на времето намалява идентитета у човека, особено у тези, които са по-слаби, защото не всички хора са еднакви. Като си в чужбина не те приемат, трябва да се приспособиш, да се адаптираш... В моя роден град никоя професия не беше толкова известна, популярна както търговията. И най-интересното: най-големите, едри търговци са били с образование. При това са учили в същото училище, в което и аз съм завършила. Дори то носи името на един от тях, който е дал пари за създаването му, бил е председател на Сдружението на козарите, но това е било в Брашов. Академията в Свищов, търговската гимназия също са основани от търговец.

Началното училище е създадено през 1815 година.

Как съдбата Ви свързва с Унгария?

В България се запознах с мъжа си, там се венчахме, в католическата църква в Русе. Нашият регион е католишки. През втората световна война съпругът ми беше представител на “Мефтер” в Свищов, по късно те бяха “Баварски лойд”. С тях на немски се разбираше. Мъжът ми владееше много езици, говореше много добре български. С мен говореше само на български. С много добри чувства беше към България, той знаеше добре турски. Много емоции получи оттам, турски приятели имаше, защото в града имаше културни, много културни турци, даже редакторът на вестника беше турчин. От 1947 година съм в Унгария.

Доволна съм, че прекарах живота си тук. В този смисъл, че ме обогати духовно. Попаднах на една чужда, непозната и интересна среда. Защото който обича хората, като види нова среда – става любопитен. Ето аз, отначало се чудех, как живеят тези хора толкова години тук. Ами много просто: живеят, но не сами, те са свързани един за друг, те са роднини. Те са дошли един по един или на малки групи. И аз като ги опознах по-добре, толкова се срастнах с тях, с радостите им, с тревогите им, че чувствам, сякаш сме роднини. Аз бях дълги години в посолството:

идваха и за хубаво и за лошо, аз бях като арменския поп, е, на шега разбира се, но идваха да споделят. Близостта на всички тези хора, на унгарската страна, сякаш имам две родини, не са две, а една – моята родина е много дълга, защото Дунав минава през нея. Някой ме пита как съм дошла? По Дунав. Не съм дошла по Дунав, защото никога не съм пътувала до Будапеща с параход, при все, че мъжът ми беше представител на унгарското паравождение в Свищов. Хубава река е Дунав. Свързва ни, тя е естествената връзка между народите. През колко много държави върви и колко хора свързва.

Разкажете ни нещо за първите си впечатления от Унгария?

В началото беше трудно, както след война. Фронт е минавал, разрушения, крепостта беше в руини. Нямах работа. Веднъж чета едно обявление във вестника, че Червеният кръст търси преводачи за деца от Македония. Преводач с гръцки търсят. Ама аз знаех, че са българчета. Сред многото кандидати за работа бях и аз. Влязох в залата и поздравих на унгарски. На децата заговорих веднага на български. А те хорово отговарят. Комисията се спогледа. Толкова бяха радостни тези деца... На различна възраст бяха, имаше от шест години, може би от седем, до тринайсет. Питам ги, ходили ли сте на училище? След това им казах, че ще напиша нещо на дъската. Питам ги, знаете ли да четете? И така. Питам ги после, дали знаят да пеят. Какво ще ми изпеете? А те изпяха “Шуми Марица”. Каква атракция беше за тези от комисията. А децата ми казват: “Ние искаме Вие да дойдете. Тези всичките на гръцки ни говорят.” Така получих работното място.

Унгарски език научих чрез френски. Най-хубавото беше, че бях няколко месеца със свекърва ми вкъщи, с нея говорех на унгарски. И

с мъжа ми, помагаше ми...

Но ученето е да си старателен и постоянен. И когато отидох в посолството, веднага ми дадоха да превода протоколната книга. Трудно ми беше, защото протокол се учи на практика. В работата си винаги съм била поощрявана. Обективно казано, за да се задържиш на едно работно място толкова години, значи е имало защо. Отношенията с хората са най-сериозната основа в живота, където видиш, че нещо не ти харесва, трябва първо да прецениш дали не си сбъркал, и насрещния да видиш. С хората трябва да бъдеш внимателен. И философски да гледаш на нещата, защото ти не можеш да искаш от другите това, което си ти. Дори и да желаеш нещо, то трябва и те да го желаят, за да стане. И да търсиш своя модел навсякъде? Това не върви, не върви. Много компромиси трябва в живота, което не ти харесва е добре да го заобиколиш, не да се бориш с него. Някога в посолството ми казваха, че съм имала християнска философия. Не е християнска философията ми, ами трябва да се преценяват някои неща, иначе ти се товариш.

Бихте ли разказали за Вашата работа, за това което пишете?

Идването ми тук е един голям университет за мен. Имах възможност да приложа всичко, което знаех, по юридическа линия, включвайки даже и от наказателното право. Много интересно е това, да попаднеш в среда, която ти доставя удоволствие. Защото ако ти не се усъвършенстваш сам, никой няма да ти обърне внимание. А пък работното ми място ми даваше възможност. Защото аз дълго време съм била и преводач. Не само консулската служба, ами и протокола беше към мен. Цели двацет годи-

ни. Аз се оказах издържлива, доста искам и все не ми стига времето...

В мен от годините има промяна, когато става дума да се напише нещо конкретно – трябва да имаш съзнанието, че ти отговаряш за написаното, друго е при разказчетата, ама във всичко останало трябва точност. Винаги трябва да се търси опорна точка, най-вече архив, защото в архивите е запазена много богатата литература за търговците, за балканските търговци. Те са имали седалища в Брашов, я техни агенти са обхождали близки и далечни пазари. За тях и малката печалба е била печалба – в това се крие и силата им на търговци...

Действително, когато започнах да пиша книгата "Под слънцето на Унгария" и се зарових в документите, защото аз повече в архиви съм работила, тогава намерих, хванах "нишката". Искането обективно да пиша. Нашите градинари и търговци много са дали. Тук не е имало градинарство. Немци градинари, да, но друго е с лейчицата да поливаш по малко, друго е с долапа да изливаш по 600 литра наведнъж. Доста дълго време мина и аз си казах, че трябва да си пиша бележки и започнах. Живият материал – за това най-лесно се пише и най-автентично. Най-удовлетворен остава този,

който се занимава с него. И после, аз самата много съм работила обществена работа и имам подход към хората. Като добре го подхванеш човека и той става много добър и много работи ти разказва. Има стари градинари, на които толкова им доставяше удоволствие, че се интересуваш от работите им. Значи, за да приемеш някой човек, трябва ти да го предразположиш, иначе той не може да ти се открие. Много интересно. Имам много писани работи, наричам ги очерци, за мен това е изживяването на даден човек. Те са животът на хората.....

Кажете ни няколко думи, как се чувствате сега?

Как се чувствам? Чувствам възрастта вече, защото все по нещо трябва да отпускам да оставям, ето това е възрастта? Това или онова не бива да правя. До по-миналата година можех да се качвам на голямата стълба, четири метра и нещо висока.

Вече като не можех да ходя да превеждам, а аз до 75 годишна възраст ходех, когато се пенсионирах, станах екскурзовод. Тази професия така ме удовлетвори, защото аз толкова много знам за Унгария. Два пъти ме наградиха. Много инте-

ресно ми беше, защото свързвах българската култура в исторически аспект особено... Защо ли не се залових с тази професия по-отрано. Но за да си редовен се искат много усилия.

Сега не ставам рано. Но не лежа следобед, нарочно. Ходя в пенсионерския клуб на района. Защо ходя там? Защото ми изчезна унгарската среда, а там си имам две приятелки. Не отивам рано, за обед отивам и оставам там, за да мога да говоря поне три часа унгарски, защото трябва. Добре се чувствам и те добре се чувстват с мен. Те унгарците полагат много грижи и голяма топлина дават, ако закъснея или не отида, веднага се обаждат.

Аз рисувам покривки за пенсионерския клуб. А те ги бродират за да ги слагат на масите.

В първата сряда на месеца ходя в нашия клуб, а ако следобед има мероприятие в културния институт или в дома, отивам там.

Много добре се чувствам, защото всички са по-млади от мен. Когато остарява човек, най-важното е, нека търси млада компания. Тя те подмладява. Там не говорят за болести. А възрастните все за болести говорят, а пък аз не обичам. Който ги има, да си ги лекува, а не да занимава с тях другите. Мен сега в момента нищо не ме боли, само трябва да внимавам.

Разкажете ни за тукашната българска общност?

Аз много се радвам на печата на българската общност тук. Печатът е най-важното нещо, за да държиш духа у хората, въпреки, че много от тях не четат. Трябва да се пише, само това остава, което е написано, другото изчезва. Аз моята книга я написах още когато нямаше малцинство, а трябваше да се напише и то от човек, който дълго време е живял тук. Аз повече за икономическата част писах, за да се знае. Много от хората вече ги няма. Интересува ме да има печат и да се чува за българите. Много мога да говоря за тукашните българи.

За колонията: когато дойдох тук, първата ми работа беше да потърся българи. Знаех, че има много българи тук, имат банка, знаех, че има

църква и макар, че много знаех за тях, с нито един градинар не се бях срещала. Нищо не знаех за градинарската дейност тук.

Отидох в църквата, защото знаех, че има дружество, да се запиша в него. Това беше пролетта. На 9 септември получих покана да отида на тържество в "Урания". Присъстваше председателят на републиката Тилди. И след това започнах да ходя, пращаха ни покани, но то нямаше нищо. Културен дом нямаше. На коледа ни изпратиха покана, след това Кирил и Методий се празнуваше. Горещо на хълма, защото там са празнува от трийста година. След това ми съобщиха, че има женско дружество, на българките. Това женско дружество много здраво работеше.

Нашите градинари и търговци тук са и с голямо самочувствие. Има едно правило: това, което правиш, прави си го с обич, и ще видиш резултати ще има и ще бъдеш удовлетворен. А тези нашите хора са много различни. Различни са поликраещени от драгановчани. Драгановчани са с по-голямо самочувствие, но не можеш да ги приемеш тъй както поликраещени. Поликраещени са по-естествени, с добра душа са. Колкото човек е по-семпъл, толкова повече внимание трябва да получи. Това, което е останал след себе си е не само за него, то е за родината му, градинарите са носили знамето на България.... Като пристигат, създават своите организации, но никой от тях не забравя своето отечество, нито пък човешките качества, добродетели. Особено пари като се дават, участвала съм в такива акции. И всичко това отива за тяхна репутация. Тук имаме образцови стопанства, хора с големи стопански амбиции. Не е срамно, че има още градинари, бих казала: нека има повече. Това е голямото име на България. И

затова трябва тези хора да се уважават.

Доволна съм, че самоуправлението се грижи за духовната храна на нашите българи. Изданията, печатът това е храната на хората, най-важната храна. Ако няма печат тук, няма да имаме българи. Ако човек не чете, той забравя да чете, ако не говори, той не става оратор. Това са неща, които животът е наложил на хората. Да излиза всичко, щом има възможност, да излиза това, което трябва. И вниманието към хората. Но езикът, печатът, събиранията – за националността е важно. ...

Нека самоуправлението бъде наистина звено на българите. Да не се получава така, че вратата да е само открената, тя трябва да е отворена.

Самоуправлението според мен добре си върши работата. То е за местната ситуация, това е унгарска институция. Но икономическата страна е друго нещо. Тя не е идентична с културната. Културното дружество е заварено положение, а самоуправлението е създадено от държавата. Те трябва да се едно до друго, но то е административният орган на нашата общност. То трябва да подпомага, да бъде съорганизатор, да подпомага печата и да бъде модел, защото тези, които идват след нас, трябва да имат пред себе си пример.

Аз чета открай до край всичко, изданията ми харесват, има вече и отзиви. Има хора, които носят от календара и в България, да се похвалят. Като се направи нещо, нека да се чуе за него. То е хубаво. Ако трябва някой да бъде горд, защото е работил върху това – нека бъде! Във всяка работа може да има слабости, грешки, но щом се забележат, значи това е добре, но като не се забелязват – лошо. Като ги забележиш, ще ги отстраниш.

В началото на м. април известният българист, преводач и приятел на България Петер Юхас бе удостоен с титлата "Почетен доктор на Софийския университет "Св. Климент Охридски". От името на Българското републиканско самоуправление и Столичното българско самоуправление му пожелаваме крепко здраве и още много творчески успехи. Честито!

IN MEMORIAM

Почина Нино Николов

На 6 април 2002 г. в София почина българският поет, преводач, унгарист, бивш директор на Българския културен институт в Будапеща – Нино Николов.

На 29 април 2002 г. щеше да навърши 69 години. Не ги дочака. Смъртта го отне от редиците на живите, за да го върне още по-жив в нашите спомени.

Скъrbим за тебе, Нино.

До скоро! – обичаше да се сбогува той. За жалост, можем само да отвърнем – завинаги!

Поклон пред паметта му!

От неговите приятели

Нино Николов (в средата)

КУЛТУРНИ ВЕСТИ

Филмова вечер

На 25 март, унгарската филмова критичка и сътрудничка на Унгарския държавен филмов архив Анна Герейб изнесе в Българския културен институт в Будапеща лекция за българския анимационен филм, придружена с прожекция на филми.

Нова постановка на “Малко театро”

На 26 март в салона на Българския културен институт се състоя премиерата на спектакъла “Докосване” с участието на Габриела Хаджикостова, Маргит Балог и Агнеш Тана-Ковач.

Българска Великденска витрина в “Жербо”

Една от витрините на известната будапещенска сладкарница Жербо е с българска Великденска украса, подготвена от Таня Ронаи и Росен Русев. Вестник “Нейпсабашаг” от 26 март т.г. отбелязва това и накратко описва българските великденски обичаи.

Изложба

На 17 април т.г. в Българския културен институт се откри изложба на българския художник-живописец Георги Петров.

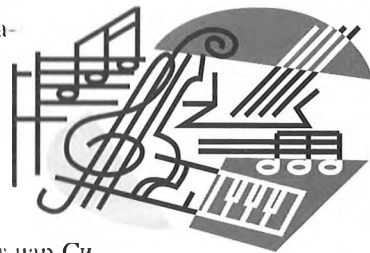

Габровски шегни и хумор

На 18 април т.г. Българо-унгарското дружество за приятелство проведе вечер, посветена на габровските шегни и българския хумор.

“Царска история”

На 27 април 2002 г. в театър “Уйпещ” се състоя премиерата на музикалната “Царска история” от Ишван Дярмати и Габор Харшани. Прототип на главния герой на музикъла е българският цар Симеон II, понастоящем министър-председател на България.

Желаещите могат да гледат спектакъла на следните дати: 3,4,10,11,17,18,24,25 и 31 май и 1 юни, от 15,00 ч. в театър “Уйпещ”, Будапеща, IV район, ул. “Тавас” 4. тел. 3-693-533

По-подробно за спектакъла четете в следващия брой!

Българска музика в клуб “Фоно”

На 11 април трио “Каввали” в състав: Николай Иванов (тамбура, пиано), Костадин Генчев (кавал) и Стоян Павлов (перкусия) изнесе концерт от нова българска етномузика в столичната зала “Фоно”.

Празникът на Велико Търново

Всяка година на 22 март се чества традиционният празник на Старопрестолния град Велико Търново. Отбелязването му датира от началото на XVIII век и е свързано със сакралния за града храм "Свети Четирсет мъченици". Храмът "Свети Четирсет мъченици", който е построен вероятно по времето на цар Калоян, бил възстановен и изписан по поръка на цар Иван Асен II в чест на победата му в битката при Клокотница през 1230 г. В некропола на църквата е разкрит гроб, за който се предполага, че е на цар Калоян. През 1908 г. цар Фердинанд обявява тук независимостта на България.

По покана на кмета на Велико Търново представители на Дружеството на българите в Унгария – Данчо Мусев и Димитър Ирников – взеха участие в празника на града, наред с много други гости: българи от Банат (Румъния), посланиците на Италия и Унгария в България, делегати от Унгария, от кметството на град Шопрон.

Един от най-тържествените моменти е откриването на паметната плоча на Стефан Дунюв на малък площад в Самоводската чаршия във Велико Търново, който отсега нататък носи името на славния българин, станал герой на три народа: българския, унгарския и италианския. Ето защо и надписа на плочата е изписан на три езика – български, унгарски и италиански, а и трикоleurите на националните знамена е някак трудно да се различат (отбелязва някой от присъстващите) – сякаш всичко в този момент говори за близостта, която големите личности осъществяват по един естествен начин.

Стефан Дунюв (1816–1889), родом от град Винга, е потомък на заселилите се през XVIII век в Банат българи. Завършва право и започва работа като адвокат в родния си край. През 1848 г. взема участие в унгарската революция, за което е осъден най-напред на смърт, а след това смъртната присъда е заменена с 10 години тъмничен затвор. След освобождаването си Стефан Дунюв избягва в Италия и се включва в армията на Гарибалди. В битката при Волтурно е тежко ранен и загубва единия си крак. До края на живота

си живее в емиграция, поддържайки тесни връзки с Кошут и Гарибалди. Умира през 1889 в Пистойя (Италия), където е погребан с военни почести.

По време на тържествата между кметствата на Велико Търново и Шопрон е подписана съвместна декларация за сътрудничество и за обявяване на двата града за побратимени градове. По повод посещението на шопронската делегация в старопрестолния български град шопронският вестник публикува статия със заглавие "Велико Търново – един невероятен град".

Бяха установени и контакти на представителите на Дружеството на българите в Унгария с шопронското кметство. Резултат от тях са двата концерта, които танцовите състави "Росица" и "Янтра" ще изнесат на 7 юни в Шопрон и на 8 юни във Фертьод, в края на четириднешната лагер-школа, която ще се състои в околността. През месец август делегация на старопрестолния град ще посети Унгария и Дружеството на българите в Унгария ще посрещне представителите на Велико Търново и Шопрон в Будапеща.

Установени са и контакти с общината в с. Поликраище. Тази година се отбелязва 90 годишнината от основаването на училището "Св. Кирил и Методий" в селото, което ще бъде тържествено отбелязано. Със съдействието на ДБУ ще бъдат разпратени поканите до всички възпитаници на училището, живеещи в Унгария. Водят се преговори и за организиране на автобус за тези, които желаят да вземат участие в тържеството по случай юбилея на училището през май.

Покана

Младежкото дружество и ДБУ организират еднодневна екскурзия до Шопрон на 8 юни. Екскурзиантите ще вземат участие и в българската фолклорна вечер, организирана във Фертьод с участието на съставите "Янтра" и "Росица". Допълнителна информация може да получите в ДБУ, където се приемат и заявките за участие.

Международна изява на Българското младежко дружество

От 23 до 29 март в Холандия се проведе поредния семинар на Европейските младежки организации на малцинствата (YEN), на която взеха участие и петима представители на Българското младежко дружество (Кристиан Караилиев, Мартин Удварев, Петър Мичев, Емьоке Барадлан и Марин Караилиев). Организацията обединява 23 младежки организации на малцинствата от европейските страни и е младежки клон на Европейската организация на малцинствата, но съществува като самостоятелна организация.

Това не е първото участие на Българското младежко дружество в проявите на международната организация. То присъства на тях вече трета година, като наблюдател. През следващата година, на семинара в Каринтия (Австрия), нашите младежи официално ще представят своята организация с концерт на танцовия състав "Янтра" и ще станат пълноправни членове с право на глас. Според председателя на младежката организация Данчо Мусев това ще даде възможност на Младежкото дружество да участва в конкурсите на регионалните малцинствени програми, обявени от Европейския съюз.

Работни езици на семинарите на международната младежка организация са немски и английски. Семинарите се организират по определена тема. Темата на семинара в Холандия бе равновесието, работата бе организирана по секции: култура, политика, спорт, енергия, малцинство и мнозинство и др., разказва един от участниците Мартин Удварев. В разиграните ситуации младите хора могат непосредствено да се сдобият с опит за разрешаване на проблемни ситуации и за запазване на равновесието във всички области на живота. След завръщането си в Унгария участниците в семинара споделят опита си с останалите членове на дружеството.

Важен резултат от участието в семинара са и установените контакти с други младежки организации – преди всичко организациите на унгарските малцинства, както и с домакините – Фрисландската младежка организация в Холандия.

Св. К.

Лазаровден се празнува в предпоследната събота преди Великден. На християните той припомня едно от най-големите чудеса, извършени от Христос – Възкресението на Лазар. Лазаруването е много красив народен обичай. В него участват лазарки – така наричат малките момиченца и моми, които нагиздени с пъстри лазарски премени, обхождат в този ден къщите, пеят лазарски песни и танцуват за всеки член от семейството.

Вила мома, Лазаре,
зелен венец,
зелен венец, Лазаре,
с девет китки
с девет китки, Лазаре, босилкови
а десета, Лазаре, зелен здравец.

Юнак гледа, Лазаре, па се чуди
как да вземе, Лазаре, една китка.
Че се спусна, Лазаре, че я грабна
отнесе я, Лазаре, в друго село.

Мома гледа, Лазаре, люто къльне
люто къльне, Лазаре, млад юнака
ходиш, ходиш, Лазаре, къде ходиш
пак при мене, Лазаре, ти да дойдеш.

Паун лети високо,
крила държи широко,
пауница по него:
– “Стой, почакай, пауне,
да ми дадеш ключове,
да отключим сандъци,
да даруваме лазарки
по две, по три ябълки.”

народна
песен

Върбница се чества в неделята след Лазаровден. Християните си спомнят в този ден за тържественото влизане на Христос в Ерусалим, където вярващите го приветстват с лаврови и маслинови клончета. В България те са заместени с върбови клонки, затова и празникът се нарича Върбница. Цъфналите и пъстрите пролетни цветя дават на този ден и чисто българско име Цветница.

Цветница

Тя е мъничка царица,
златокоса, светлолика.
Сред цветята тя живее,
на лаленце се люлее,
в светъл празник рано пее:

“Хайде, ставайте,
дечица!

И от клончета върбича
колелца си изплетете,
на дъсчица ги сложете,
и в реката ги хвърлете.

Туй, що тръгне най-напред
носи най-голям късмет.
На когото то се случи,
ще се радва от сърце!
На Великден ще получи
най-голямото яйце!”

Ран Босилек

Гергьовден 6 май – Св. Георги е най-почитаният светец на българите. В народните песни и легенди той е надарен с мощ, юначество, представен като змееборец, победител на ламята. На деня се принася курбан на светеца. Жените месят, украсяват гергьовденски краваи. Характерно е и люлеенето на гергьовски люлки, окачени на зелено дърво – за здраве.

Свети Гьорги

Излязъл ми Свети Гьорги
да обхожда посевите:
зимницата, летницата.
Обходил ги и си тръгнал.
В зеленото равно поле
го срещнала сура ламя,
опашата със три глави.
Провикнал се Свети
Гьорги:
– Назад, назад сура ламя!
А ламята не го чула.
Разсърдил се Свети Гьорги,
че извадил остра сабя,
отсякъл и дор три глави,
че потекли дор три реки:

първа река жълто жито,
втора река руйно вино.
Хайде жито – по орачи,
по орачи и копачи.
Хайде вино по лозари,
прясно мляко по овчари.
Наздраве ти, Свети Гьорге!

народна песен

Посрещането на **Великден** започва още на Велика събота в 23 часа вечерта, когато е началото на тържествената църковна литургия. В полунощ свещеникът обявява Възкресението. Хората се връщат вкъщи със запалени свещи, като се поздравяват с “Христос възкресе”. Отговорът е: “Воистина възкресе”.

Великденска нощ

С бял цвят дърветата покрити,
и цъфнали цветя в лехите.

Полъхва лек и ароматен
ветрец априлски над земята.

Нощта е тиха, топла, ясна –
това е пролетта прекрасна!

В небето хиляди звездици,
край храма хиляди свещици.

И храмът цял блести и свети
и пълен е с народ песнетен.

Великденска нощ богомолна!
Душа радостна и волна

забравя грижи и умора
и вдига се в небето горе,

където Бог всеблаг царува
и всекиму добро дарува,

и в хор камбанен звън и песен
кънтят, звънят – Христос възкресе!

Елисавета Багряна

Великден

Чук, чук, яйчице,
има ли си сърчице?
Знаеш ли какво е то,
нови дрехи и палто?
Вижда ли ме целий ден
как си ходя пременен?
Чук, чук, яйчице,
ако имаш сърчице,
да му кажеш, нека знай:
днеска цял ден се играй,
а тез шарени яйца
са за всичките деца.
Чук, чук, яйчице,
със сварено сърчице,
чуло ли си блага вест:
Бог Исус възкръсна днес!

Дора Габе

ЦВЕТЯТА И НИЕ

Идва Пролетта! Това е времето, когато нашите сърца се изпълват с трепетно очакване за края на студентите зимни месеци и настъпването на раждащата нов живот Пролет. Тези наши очаквания са свързани и със събуждането на Природата, с разлистването на дърветата и поникването на цветята – тази радост за сетивата ни със своите пъстри багри и с благоуханията си, със своята нежност и красота. Идва времето на приятните грижи за собствените растения в дома и градината.

Отглеждането на цветята и изкуството за подреждането им и направата на различни аранжировки с тях, води своето начало от най-древни времена – цветята са толкова стари, колкото и културните растения, които хората използват за храна. Обикновено религиозните обреди на хората са били съпроводени с богата украса от гирлянди, направени от цветя и клони. С откъсната клонка от красиво растение древният човек се е бранил от зли духове. Освен храмовете на богжествата, красиви цветни венци са украсявали главите на знатни и богати хора.

Най-стари исторически данни за развитието на цветарството откриваме още при древните египтяни. Прекрасните градини на фараоните били богато аранжирани с растения и красиво цъфтящи видове. В древна Гърция изкуството за подреждане на цветя достига най-високо равнище в Стария свят. Пищна украса от цветя и венци са съпровождали всички събития. В особени случаи върху главите на политически личности се поставяли венци от мирта (*Myrtus communis*), а на победителите в олимпийските игри – венци от лаврово дърво (*Laurus nobilis*). По-късно римляните заимствали от древните гърци изкуството за подреждане на цветя като го обогатили и развили, добавяйки нови багри, форми и аромати. Най-изполваните от тях видове са били розите и лилдумите.

През Средновековието производството на цветя и използването им е било съсредоточено главно в манастирите и църквите. Това се дължало на господстващата по това време религиозна Догма и на необходимостта да се придава по-голяма внушителност и въздейственост на религиозните об-

реди. По това време единствено богатите феодали са имали възможност да се радват на пъстрата палитра от багри и аромати на цветята, като са ги отглеждали зад дебелия стени на замъците си, скрити от очите на простолюдието и религиозните догматици. В някои райони на Европа е имало по-различно отношение към растенията. Например старите германски племена не са отделяли много място на цветята в своето ежедневие – предимно са култивирали зеленчуци и някои лечебни растения. Затова пък, по всеки повод и за всяко събитие са правили гирлянди от клони на различни дървета, като употребата на всяко едно от тях в направата на тези гирлянди, е имало определено символично значение. Така дъбът е означавал война, липата – мир, брезата – пролет и т.н.

Въпреки хилядолетната история на отглеждането на цветя от човека, до настъпването на Ренесанса развитието на тази част от човешката дейност, в по-голяма или по-малка степен е била доста опосредствана от географското положение, историческото време, климатичните особености. Поради това, много от моментните достижения в тази област на отделни народи, са потъвали безвъзвратно във времето и не е могло да има едно възходящо развитие, което да е продукт на вековно натрупване на знания и опит. И затова истинският разцвет на цветарството и градинско-парковото изкуство идва под разкрепостяващото въздействие на Ренесанса.

Откриването на Новите земи и пренасянето на интересни и екзотични растения оттам, както и въобще развитието на науките, довело до създаването на първите ботанически градини, а също, така и изграждането на общодостъпни паркове и градини. Не е без значение и фактът, че заедно с новите растителни видове, от новоприсъединените територии към метрополитните потекли и значителни богатства. Благодарение на това колониалните държави и многото нови богати фамилии в тях вече имали възможност да отделят значителни средства, както за научна дейност, така и за “люкса” да се създават неща, от които няма конкретна финансова полза, а служат само за “радост

на Духа и удоволствие на сетивата”. Въпрос на престиж е било притежанието на собствен парк с екзотична растителност или пък даването на средства за изграждането и поддръжката на обществени паркове и ботанически градини. Всичко това е довело до едно експлозивно развитие на паркостроителната наука и ботаниката, тъй като новите паркове са се нуждаели от все по-нова и по-разнообразна растителност. Така са били култивирани много диворастящи растения и са създадени много нови сортове и хибриди, на чиято красота се радваме и до днес.

Освен в Европа, собствено хилядолетно развитие цветарството и градинско-парковото изкуство е имало и на други места – Индия, Китай, Япония и др. Тук няма да се спираме на техния значителен принос в тази област, както и на историческите връзки и взаимодействия между тези отдалечени кътчета на планетата и нашия континент, довели до обогатяването на растителните видове и парковото изкуство, тъй като това е отделна многотомна история. Но не можем да не отбележим, че безспорния връх в аранжирането на цветята достигат японските школи – изключително разнообразни, носещи много символика и естетически качества. Една от тези школи, достигнала и до нашите земи, е Икебаната. При нея линиите, които придават на композицията изящество и изразителност са основния елемент, на който се обръща внимание и я свързва с моменти от човешкия живот.

Човешкият живот е неразривно свързан с Природата. А растенията са част от тази заобикаляща ни реалност. Затова, в следващите материали ще Ви запознаем с още любопитни факти от историята на цветарството и парковото изкуство, а също така ще Ви дадем полезни съвети, затова, как да гледате по-добре Вашите цветя, какви са техните нужди, заболявания, кои са някои от най-разпространените вредители по тях. Ще ви предложим и някои конкретни идеи, как да аранжирате цветни групи, според сезона и според местоположението им – в дома или в градината. Ще Ви разкажем още и за традициите при използването на цветята в живота на българина по повод на различни празници и религиозни обреди.

ланд.арх. Нели ПЕЙЧЕВА

Продължение от предния брой

Майските хора са принципи и безкомпромисни, властни и претенциозни. Могат мигновено да скъсат връзката си, лесно се развеждат, макар че след това съжаляват за това. С жените, родени през месец май, е трудно да се създаде здраво семейство, те се стремят към лидерски позиции, не търпят възражения. Интересуват се най-вече от материалното благополучие, а при недобри взаимоотношения със съпруга, те лесно намират развлечения извън семейството. Мъжете, родени през май, са добри съпрузи, съумяват да осигурят семейството си и да си извоюват да бъдат зачитани. Макар и с твърд характер, в семейството си те са по-отстъпчиви, отколкото извън него. Много се влияят от женските сълзи, оплаквания, неуспехи. Винаги са готови да помогнат на слабия пол и затова често попадат в неудобно положение.

Юнските хора са много раними, мнителни. В постъпките си са предпазливи, понякога се престахват. Добри и съпричастни са, но твърде малодушни, за да се борят с когото и да било. По природа притежават много таланти, практични и предприемчиви са. Към тях често се обръщат за съвет и морална подкрепа. С близките си доста сдържано проявяват чувствата си, но с по-малко познати хора могат да бъдат и по-открити. Избягват конфликтите, при това юнските мъже са малко страхливи и безхарактерни, когато става дума за лични проблеми. Затова пък са късметлии в професионално отношение, щастливи са в любовта, в интерес на истината често пъти извън семейството. Влюбчиви натури са, увличат се, но не за дълго. Не търпят нравоучения и самите те не обичат да поучават. Много са чистоплътни, някои от тях до гнусливост. Жените умеят да създадат в дома си уют, а мъжете правят всичко, за да не изпитва семейството материални затруднения.

Неустойчива нервна система, нетърпение, егоизъм, раздражителност - ето характерните черти на **юлските хора**. Те са твърде горди и независими. Егоисти. Безхарактерни, не могат да откажат нищо на приятелите си, лесно стават пияници (това се отнася най-вече за мъжете). Жените се стремят към

лидерство, опитват се да командват съпруга си, често се оплакват на близките си от съдбата си, откровено разказват за неуредиците в семейството си. Трудно е да им се угоди, те винаги от нещо са недоволни. Мъжете са доста добродушни, безгрижни, често допускат грешки. По отношение на жените са доверчиви и наивни. Ако се излъжат веднъж в чувствата си, стават закоравели ергени. Мълчаливо понасят всички неприятности, не обичат да се оплакват от съдбата си. Единствено на майка си те могат да излеят душата си, тъй като по душа майка им е най-близка от всички.

Родените през август са твърде емоционални, енергични, упорити. Целеустремени в действията си, но непредпазливи. Не търпят бавните хора, те ги дразнят. Жените са уверени в силите си, не са злопаметни, но са мнителни. В семейството си са лидери. Те са добри домакини, но не обичат много да готвят. Мъжете по природа са чувствителни, в семейните си отношения са отстъпчиви. Рядко са щастливи в първия си брак. Не търпят натиск и критика, раздражителни са и чакат само похвали и всеобщо признание. Много са ревниви, макар че те самите рядко са верни съпрузи. Раними са и като деца изискват от околните повишено внимание към себе си.

Избухливи, емоционални, целеустремени хора. Обичат да правят подаръци, но в други отношения не са твърде щедри, не биха похарчили напразно и една стотинка. Стараят се да изглеждат в очите на околните като широкопръстни, но рядко го правят без да се съобразяват с личните си интереси. Пресметливи са. Самолюбиви. **Септемврийските хора** обичат приятелските компании, но никога няма да изпуснат личната си полза, дори ако това е в ущърб на най-близките им приятели. Трудно връщат дълговете си, често просто забравят за тях. Не търпят сцени на ревност, в такива случаи правят напук. Самите те са много ревниви. Жените са нетърпеливи, много независими. Прекрасни домакини са, у дома им всичко блести. Обичат и умеят да готвят вкусно. Мъжете са твърде влюбчиви, но непредпазливи, когато работата опре до встъпване в брак.

Родените през октомври са стриктни, но само в случай че това се отнася до работата им. С приятелите

си смятат, че не е задължително винаги да са такива. Обичат да послъгват, остроумни са. Предприемчиви. Безкористни в приятелските отношения, но практични и внимателни във финансовите операции. Великодушни са. Не бързат да правят изводи, не вземат необмислени решения, стараят се да изслушат колкото се може повече мнения, на чиято основа строят своята гледна точка. Винаги постъпват по свое усмотрение, за тях авторитет са само няколко много близки хора. Жените са принципи и обективни. Имат добра памет, лесно градят кариерата си. Не прощават измяната и предателството. Стараят се с всички сили да запазят семейството си, където са лидери и рядко се опират на съпруга си. Мъжете са практични, трезвомислещи, малко са скръндзи. Не търпят критика, в семейството си са доста добри домакини.

Ноемврийските хора са доста пресметливи, заради лична изгода са готови на неблагоприятни постъпки. Користни и завистливи са. Тези хора са стиснати за всички, дори за най-близките си хора. За себе си обаче не се скъпят. С последните пари могат да заминат на почивка, макар че след това семейството дълго време ще трябва да отгладува тази сума. Жените са самовлюбени, разхвърляни, егоистични. В семейството си те са лидерите, не се съобразяват с мнението на съпруга си, често му изневеряват и дори не се стараят да скрият това. Похотливи са и не подбират твърде партньорите си. Избират си безхарактерни мъже, на които им се налага да търпят много неща от съпругата си. Мъжете, родени през ноември, често изпадат в депресия, преживяват нервни кризи.

Декемврийските хора се отличават с повишена емоционалност, известна неуравновесеност и избухливост по повод на дреболии. Те се владеят трудно, когато са раздразнени. И макар че прекрасно ниждат тези свои недостатъци, разбират мотивите за отрицателното понякога отношение на околните към тях, не могат да се сдържат. Животът им се подрежда сложно, те често попадат в неприятни ситуации, не могат и не умеят да живеят спокойно. Остро се нуждаят от честа смяна на обстановката, кръга на общуване, не търпят монотонен начин на живот. Подложени са на емоционални сривове и депресии.

МЕДЪТ Е НАЙ-ДОБРИЯТ ПРИЯТЕЛ НА ЧОВЕКА

(народна поговорка)

Лечение на възпаления в устната кухина

Стоматитите са различни видове възпаления на устната кухина (афтози, катарални или гъбични). Успешно приложение има медът и при наранявания или операции в устната кухина, а също и при фарингити и ларингити. Той се явява не само като подходяща и недразнеща храна, но оказва и противомикробно, противовъзпалително и кръвоспиращо действие. Предотвратяват се и възпалителните процеси на венците – добре действа и след изваждане на зъб. При този случай се задържа мед в малки порции (10–20 г) в устната кухина. Полесно е ползването на захаросан мед, поради възможността за продължително смучане. Друг начин за въздействие върху възпалителните процеси на устната кухина е неколкостепенното изплакване на устата с 1-3% водно-спиртна емулсия от прополис. Обикновено се правят 6-8 процедури дневно (с мед или прополис).

Лечение на гастрити и язви

Доказано е, че освен благотворното влияние на меда върху разстроените функции на стомаха се регулира и неговата двигателна и секреторна дейност. Многобройните съставки на меда подпомагат функциите на стомашно-чревния тракт, нор-

мализират киселинността, регулират ферментационните процеси, а захарите му се резорбират, без да дразнят стомашната лигавица. Начинът на приемането на меда влияе различно на стомашната киселинност. Така например, мед, разтворен в студена вода и приет непосредствено преди хранене, спомага за повишаване на стомашната киселинност. Обратно, приемането му 1-2 часа преди ядене и разтворен в топла вода, понижава стомашната киселинност. Ето защо, болните със стомашна или на дванадесетопръстника язва, (а също и при гастритите), трябва да си изследват киселинността, за да са наясно с начина на приемане на меда, а също така да знаят, в каква вода да го разтварят. И така, ако секретцията е намалена, медът е добре да се разтваря във въгленокисели и хлорно-натриеви и калциеви води (Михалково, Мерицлери) и да се взима непосредствено преди хранене, с цел повишаване на секретцията и киселинността. Ако обаче тя е повишена, тогава медът се приема 90–120 минути преди хранене, като се препоръчва водата, в която се разтваря да бъде хидрокарбонатно-натриева (Биримирци, Горна баня, Софийска минерална баня и др.) Дневната лечебна доза мед е 100–120 г (три пъти по 40 г), в продължение на 1–2 месеца. Освен с мед, стомашно-чревните заболявания се повлияват добре и от лечението с прополис. Използва се 30% екстракт от пропо-

лис в етилов алкохол – по 30 капки, три пъти дневно, 30 минути преди хранене. Разтваря се в чаша вода или мляко и се изпива бавно, на глътки. Курсът на лечение трае 1 месец, макар че ефект може да се получи още от 10 до 16 дни след приемането. Стомашната тежест и болките изчезват, храносмилането и общото състояние се нормализират. Според много автори, медът е добре да се използва като помощно средство при лечение на гастрити и язви, като получените резултати са по-добри, от тези на обичайната терапия. Изчезването на болковия синдром и нормализиране на киселинността се наблюдава в 95% от случаите, а рентгеновата ниша изчезва в 59,2% от лекуваните болни. Успоредно с това, се подобряват и другите клинични показатели.

Лечение на чревни заболявания

Медът подобрява перисталтиката на червата и чрез противомикробното си действие се използва при лечението на колити и ентероколити. Влияе добре и върху хроничния запек. Във връзка с това, благотворно се повлияват и възпалителните хемороидални възли. Като съпътстващо лечение, освен меда, добре е да се ползва и пчелиния прах: по една кафяна лъжичка преди хранене, но обезателно разтворен във вода.

Българо-унгарското средно езиково училище “Христо Ботев” гр.Будапеща продължава да приема ученици във всички класове и детската градина за учебната 2002–2003 година.

- обучението се води в маломерни паралелки от добри преподаватели
- български и унгарски език се изучават почти равностойно
- обучението се води на български език по български учебни програми
- на унгарски език се преподават история и география на Унгария

- добра компютърна база и Интернет
- въведен е предмета терминология
- осигурена е предпрофесионална подготовка по екскурзоводство
- училището разполага с ученически стол и бюфет,
- обучението за начален курс е целодневно, а останалите учат на една смяна
- учениците получават двуезична диплома, солидна подготовка и успешна реализация.

От училището

Лек срещу носталгия или българщината под унгарско слънце

Мили сънародници и читатели на Български вестник, не мога да съдържа впечатленията, които тази година добих на 10 март. Понякога се отбивам в културния дом – нали е на българите от Унгария, зачитам това обстоятелство и като изпитам носталгия, отивам там. Хубавото му е, че кой каквото и да приказва, там видимо нищо не се променя. Едно време, когато се регистрирах в посолството, че съм постоянно живеещ тук, ме насочиха към културния дом и дружеството като към българска земя...

Винаги ми е било интересно да видя събранието, което се провеждаше по традиция на Трифоновден през февруари, с курбан чорба, кебапчета и агнешко. Нашенско ядене може да вкуси човек, хем взимайки участие в обществени дела. Кога сполучлива, кога – по-малко сполучила рецептата, но с тази традиция, не крия, и аз съм се фукал пред гости от чужбина и от България и съм ги водил да видят какво е традиция.

Изненадах се, че тази година ни в клин, ни в ръкав събранието бе свикано на 10 март! Хората бяха малко, но на това да намаляват от година на година нече си му свикнахме. През няколко години – може би три-четири, се менят и присъстващите на събранието. Преди няколко години неколцина младежи бяха тикнати напред и се обявиха за промени в ръководството и устава. От това, явно, нищо не е станало. По-късно им дали възможност да се изявят в ръководството, но те забравили за тази малка подробност – устава. Сега с интерес отидох да видя какви промени са направили – нали е модерно да се правят промени. От постоянната публика, ако може така да се каже, нямаше повече от 25-30 души. Повече нови лица видях – но това пък не е лошо, че идват нови хора. Така силно оредяващите редици видимо се запълват и само по-отстранени се догажда човек всъщност какво става. Новото е, че на трибуната видях стари лица от 80-те години – другарите от миналия век – малко повече закръглени, червендалести и позаморени, но чертите – непроменени. Сигурно това е обновлението, което “младите” жадуваха да извършат. Нямаше официални гости – какво ще си пхат гагата нав-

сякъде, тук за традицията и българщината става дума, може да се мине и без протокол.

Съобщиха, че членовете на дружеството били над 200 на миналото събрание, а сега – сто и шестдесетина, много от останалите били починали. Не съм чувал досега за преброяване на починалите, но чини ми се много са починалите от лани – 50-60 души и все членове на горкото дружество... Бог да ги прости... Все по-малко оставаме, ние българите в Унгария. А ако и заумираме с това темпо от лани като членовете на дружеството, не знам какво ще стане след осем години, когато плащещият за ремонт дом “свърши”, по изразу на главен другар от трибуната като перспектива за след осем години (ама пък как са ги изчислили тези 8 години?). Тука също не ми стана ясно – доколкото си спомням преди няколко години ремонт се почна – нов паркет се направи, нови помещения се правиха, парно (макар че сега в залата хората си зъзнеха с палтата), много планове и не знам какво още – защо трябваше това да се прекрати? Заради червендалестата идея за обновление във властта, може би... Е, тогава другарите-обновители ще си я имат тази грижа, те си знаят работата, още повече, че и са сключили застраховка за 500 милиона, както се похвали един от тях.

Имаше много работи на това събрание, които простичък човек като мен не ги разбира – говориха за обръщане към съд, замразяване, изключване и така нататък, но “не било законно”. Даже един развълнуван, но добре подготвен (щото носеше и една малка подробност – устав) възрастен член на дружеството излезе да цитира устава пред микрофона с патоса на децата, които цитират на 3 март “Аз съм българче”, когато за пръв път излизат пред публика. Всъщност, доказано обратното на това, което водещият събранието искаше, но слава богу, събранието пък гласува точно обратното, както цитиращият казва. Предполагам, щото нови хора имаше там, не са свикнали да следят кога за какво става дума и кога и за какво гласуват. Затова е добре и членовете на дружеството да се сменят през няколко години. Какво ще стане, ако всеки знае и следи за какво става дума? Пълен хаос, мнения, изказвания и не може да се проведе едно

единствено събрание... А така – тишина, само излишни мнения и въпроси, които веднага бяха отхвърлени. Ред. Изразът “наш човек” го повториха над 20 пъти. Явно публиката има изострено чувство за собственост дори и спрямо някои личности, което е първата стъпка при зараждането на демокрацията. Втората стъпка, както се очерта, ще бъде доказването на твърдението, че присъстващите на това събрание 80-тина души “са българите в Унгария”, което също прозвуча поне 20 пъти! Смело твърдение, преди още да са излезли официални данни от преброяването миналата година. Пък може да се окаже, че не са далеч от истината, един дявол знае.

Даде се и едно предложение от млад човек за нова детска градина, сигурно човекът е планирал голямо семейство и сегашната му се чини малка – да са му живи и здрави дечицата... Поде се и една приказка за “малки точни” промени на устава, щото не може да отстранят единия си по този устав, за който не се разбира защо им е неудобен поради дискретността на участниците. Мили и загрижени хора – с каква тежест са готови да се нагърбят най-елегантно – да променят устава, че да останат и още по-малко... При тази висока смъртност на членовете на дружеството от последната година, може би това е излишен труд, но времето ще покаже. Това е то патриотизмът – иска жертви. Може би това е цел за след осем години – да са тъкмо колкото трябва, които трябва и колкото им отърва.

За да има все пак елемент от обичай, накрая почерпиха търпеливите, които издържаха до края с ядене на корем, като край на събранието. Имаше гости, които това чакаха, а може би и затова бяха дошли. Нищо, че точно на Месопустната неделя става цялата работа и редовните християни не ядат месо, явно присъстващи и организатори не бяха от добрите християни. Ако беше съобщено това и в поканата за събранието, щеше да е пълна залата...

Ако имате носталгия, мили българи от Унгария, струва си да видите едно такова събрание. На човек му минава веднага тъгата по българщината, зад която през цялото време правещите събрания се крият...

Теодор Ризов, Ерден (пенсионер)

Представителството на авиокомпания "БАЛКАН" Ви информира, че от 22 април 2002 г. се възобновяват съвместните полети по линията Будапеща-София-Будапеща.

Със съвременните самолети на "МАЛЕВ" нашата авиокомпания Ви предлага всеки ден полети до София с продължение до Варна и други дестинации.

С всеки закупен от Вас билет в бюрото на "БАЛКАН" Вие получавате приятно пътуване и данате своя принос за възстановяване на националния превозвач на България - Авиокомпания "БАЛКАН".

За информация, резервации и продажба на билети авиокомпания "БАЛКАН" е неизменно на Вашите услуги на телефон: 317-1818 и 06-309-505-102.

Правните консултации ще се проведат на 6 и 20 май 2002 г. от 15.00 ч. в седалището на Българското републиканско самоуправление. 1093 Budapest, Lónyay u. 41.

Поправка!

В миналия брой 3 от 31 март т.г. заглавието "Същност на иконата II" да се чете "Произход на иконата".

Българско предаване по унгарското радио:

Всяка сряда от 21.30 часа предаваме българска емисия по унгарското радио. За Будапеща и района предаването можете да слушате на вълните на радио "Калипсо" на 873 клхц (средни вълни). В провинцията предаването се хваща на вълните на регионалните програми на унгарското радио, за Дебрецен и района – на 91,4 мгхц, за Дьор – на 1350, на 1188 и на 1116 клхц, за Ньиредхазу на 1251 клхц, за Пейч на 873 клхц и на 101,7 мгхц, за Сегед на 66,29 и 93,1 мгхц, за Солнок на 1350 клхц и на 88,5 мгхц.

На 4 май ще се проведат традиционните "Дни на Чепел". Място на проявата: ХХІ район, Будапеща, пл. "Свети Имре".

В програмата: театрално представление, бойни изкуства, фолклорна програма с участието на българските танцови ансамбли "Янтра" и "Росица", концерт на циганска музика в изпълнение на "100 цигански виртуози", викторини, диско-тека, вечерна заря.

Българската фолклорна програма се предвижда около 14-16 часа.

Виете сте млади, енергични и предприемчиви?

Разполагате с връзки в България?

Потърсете ни, за да започнем заедно бизнес в България!

Телефон: 06-70-315-44-58

Съобщение

На 5 май (Великден) от 14.00 часа на площадката до църквата ще се състои концерт-спектакъл на народния певец Илия Луков и танцова формация "Пирина".

Предаването за малцинствата "Рондо" ще се излъчи на 2 май (четвъртък) по първи канал на унгарската телевизия от 13.00 ч. и на 30 май (четвъртък) по първи канал на унгарската телевизия от 13.00 ч. с повторение на 1 юни по втори канал от 11.00 ч. 2002 г.

Фирма "ГРУП" съобщава на своите пътници, желаещи да пътуват по маршрутите Будапеща – София – Будапеща, че автобусите тръгват от трета стоянка на новата автогара "Неплигет" (спирка на метро № 3)

От Будапеща: вторник, сряда, петък и събота в 17.00 ч.

От София: понеделник, вторник, четвъртък и петък в 16.30 ч от паркинга при Централна гара – София.

Информация и продажба на билети: тел.: 269-42-46 и 06-30-416-84-34

Илия Караилиев

Български културен институт: Будапеща – VI район, бул. "Андраши" 14.

Важни телефонни номера на българските институции:

Републиканско самоуправление: 216-4210

Столично самоуправление: 216-4211

Дружество на българите: 216-6560

Посолство на Р. България: 322-0836, 322-0824

Културен институт: 269-4246

Българо-унгарско училище: 474-0536, 474-0537

Православен храм: 215-0039

Хотел "Рила": 216-1621

Ресторант "Царевец": 216-1797

"ГРУП" 269-4246

"БАЛКАН" 317-1818

ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКОТО РЕПУБЛИКАНСКО САМОУПРАВЛЕНИЕ И СТОЛИЧНОТО БЪЛГАРСКО САМОУПРАВЛЕНИЕ

Български вестник ISSN 1416-3098. Bolgár Hírlap. Megjelenik havonta a Nemzeti és Etnikai Kisebbségért Közalapítvány, a helyi bolgár önkormányzatok támogatásával. Излиза всеки последен ден от месеца без юли и август. Отговорен издател: Димитър Цуцуманов. Редакция: Татяна Кръстева, Петър Петров, Моника Тютюнкова. Адрес на редакцията: Szerkesztőség: 1093 Budapest, Lónyay u. 41. Tel.: 216-4210. E-mail: bolgonk@mail.axelero.hu. Felelős kiadó: Czuczumanov Dimiter. Szerkesztőség: Krasztova Tatjana, Petrov Péter, Tyutyunkov Monika. Печатница/Nyomda: PUBLICITAS. Цена/Ára: 50,- Ft. Публикуваните материали изразяват мненията на техните автори. Материали и снимки не се пазят и не се връщат! Всеки брой приключва на 15-то число от месеца.

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ПРАВОСЛАВНАТА ИКОНА

Старозаветната Троица – 1410

Естествено е да се приеме, че разпространението на иконата, като едно от най-предпочитаните светни изображения на църквата, върши ведно с разпространението на източното православие. Последното отхвърля скулптурата, наподобяваща езическите божества и варварските идоли и приема иконата като символично, идеализирано изображение на божествената личност, олицетворяваща пред вярващия нейното присъствие.

Както вече споменахме, Византия става истинската родина на православната икона. Именно византийската икона се превръща в прототип, който се разпространява из целия православен свят. Най-общо казано, тя строго се придържа към старосвещените форми и е носител на една очевиден, точно установена композиция с тържествената си неподвижност, с фронталността на образа, с гледащите в зрителя големи очи на симетрично разположените фигури. За така наречените нейни “представителни” изображения едва ли може да се каже, че са носители на някаква интелектуална яснота, тъй като са изцяло в служба на догмата. Поради това и тяхното въздействие върху зрителя е по-малко душевно и затоплящо. На тях трудно може да се намери място в едно чисто интелектуално изкуство, тъй като по съдържание и форма те могат да бъдат разбрани само от дълбоко вярващи, набожни сърца.

През X в. византийското изкуство преминава в Киевска Рус, след като княз Владимир (? – 1015) приема през 989 г. християнството от Византия. По-късно Русия става класическата страна на православната икона. Не трябва обаче да се смята, че руската школа се е отказала от основните принципи на византийската иконопис и най-вече от характерната нейна статичност. Но въпреки това руската икона е по-свободна в композицията, по-мека и от нея лъха не толкова студенина и строгост, колкото някаква мистична, тайствена жар на душата. Тя излъчва едно вътрешно умиление от божественото и свящото с такава чиста сила и красота, каквито при повечето византийски икони не може да се срещне. От многото руски иконописни школи особено място заемат школата в Киевска Рус, основана през X в., още Новгородската, със силния си народен натурализъм, Владимирско-Суздалската, може би най-знатната и Московската, със своя дворецов блясък и с която се свързват имената на едни от най-значимите иконописци. Тук трябва да се отбележи най-вече името на Андрей Рубльов и неговата “икона на иконите” – “Старозаветната Троица” от 1410 г. (на снимката)

Както по-горе отбелязахме, влиянието на византийската живопис се разпространява из цялото православие. Между създадените иконописни центрове, например в Гърция, винаги заслужават тези в Мистра и Целопонес. Заедно с подсилените цветове в синьо, зелено, златно и сребърно иконите от Мистра се отличават и с разширената си тематика. Към особено почитаната във Византия икона на Св. Богородица се появяват и икони на много светци. От значение е и школата на о.Крит, която в началото си е под силно византийско влияние. През IX в. в Македония се развива отделна, характерна иконопис, която достига най-силния си разцвет през XIV в. Иконографски и формално тя остава зависима от Византия, но иейната главна особеност се намира в колорита, където преобладава златната основа, зеленикаво-кафявия, синия и зеления цвят. Атонската живописна школа е също така силно повлияна от Византия, но едновременно с иконите на Св.

Богородица често се среща и тази на Св. Иоан Кръстител. Тук се забелязват и неевизантийски влияния, тъй като с течение на времето в манастирите на Атон идват иконописци и от Русия, България, Сърбия, Румъния и др. Сръбските икони в основния си тип са като македонските. И тук предпочитаните цветове са златния и червения, клонящ към оранжев. Сръбската школа се развива по-късно, към XIV в. и като типично може да се отбележи украсяването на иконите с резба. Още по-късно, през XVI в. се оформя иконописната в Румъния, която бележи своя апогей през XVII в., но тя не може да достигне експресивната сила на другите балкански икони. Безспорно тук най-значително място трябва да се отреди на българската иконопис (ще бъде разгледана отделно). Ако сега желаем да изтъкнем нещо специфично за нея, то можем да посочим особената жизненост и мекота, които излъчва, силната драпировка на дрехите и богатата орнаментация.

Освен руската и балканската живопис трябва да се отбележи и тази на Ориента: Египет, страната на коптите, Етиопия, Армения, Сирия и Палестина. Като най-младо може да се приеме етиопското изкуство, развило се между XII и XIV в. Изобилието на цветове прави етиопската икона неспокойна и шарена. Освен това, изображенията светци, в повечето случаи, са неформени, тромави и отпуснати, което им придава една битова отсенка. По-старо е арменското изкуство, водещо началото си още от VII в. и чийто икони показват силна смесица от византийски, персийски и местни традиции. Около век по-старо е сирийското и палестинското изкуство, където се създават едни от първите икони. Цветовете на сирийските икони са много сдържани, а личат също така и някои своеобразности, като например големите глави, разделената на две брада на Христос и др. Безспорно най-старо е коптското изкуство. То се появява още към IV в. и представлява смесица от египетски, късноантични и византийски елементи. Заседно с контрастните и ярки цветове, характерен е и доста грубия начин на рисунката.

За съжаление, до нас са достигнали много малко от най-старите икони, а и много от по-късните не са пощадени от бурите на времето. Но и това, което е запазено до днес, нарежда православната икона между най-значимите произведения на световното изкуство.

Петър Петров